

LA PRECARIETAT LABORAL I SOCIAL NO HAURIA DE SER LA FÓRMULA DE SORTIDA DE LA CRISI

Presentam aquest número 17 de **Panorama Sociolaboral GADESO (PSG)** en el qual trobaran la lectura comentada (I) d'una selecció d'estudis i informes sobre el mercat laboral publicats des del 16 de setembre de 2014 -data de tancament del número anterior- i la finalització de la tria per a la publicació d'aquest (17 de febrer de 2015). Com ha succeït en les anteriors entregues, la selecció d'informes la fem centrant-nos, especialment en els que fan referència al mercat laboral de les Illes Balears, però en aquesta ocasió n'hi ha bastants de l'àmbit estatal, europeu i mundial. Val a dir que el considerable temps transcorregut entre el número 16 i el 17 de PSG ens ha obligat a ser més exigents en la selecció dels materials inclosos. No obstant això, no s'ha obviat cap treball que tingui el més mínim interès per observar quin és el tarannà del panorama sociolaboral illenc o d'arreu.

Cada pic és més evident que cal observar l'evolució del mercat de treball des de la perspectiva, per una banda, de la qualitat de l'ocupació en general i particularment de les noves ocupacions que es creen i, per l'altra, observant l'evolució de l'atur de llarga durada i el grau d'ocupabilitat del capital humà. No basta observar les xifres quantitatives sense interrogar-se si els mercats laborals ofereixen ocupacions amb uns mínims de seguretat d'inclusió social.

En els números anteriors d'aquesta publicació, una vegada comentats els diversos informes inclosos en el **PSG**, la Fundació Gadeso hem presentat les nostres conclusions i propostes que consideram més rellevants. Aquest número 17 no serà una excepció. En aquests sentit podem avançar que **les polítiques laborals i socials que s'han implantat per gestionar la crisi estan provocant la transformació dels mercats de treball. Avui en dia tenir una ocupació (assalariada o autònoma) no garanteix una seguretat socioeconòmica a mig i llarg termini, ni tant sols és, en cada pic més casos, una "assegurança" contra el risc de pobresa i/o exclusió social. És a dir, la clau està en avaluar la "baixa intensitat de treball" * i els efectes de la devaluació salarial i de les prestacions socials públiques.**

*Clicant sobre els enllaços (en blau i subratllats) accedireu als diferents estudis i informes

* Segons la definició d' AROPE (l'indicador de pobresa i exclusió social de la UE), baixa intensitat de treball es refereix a les persones de 0 a 59 anys que viuen en llars en els quals els adults han treballat menys del 20% del seu potencial total de treball. Es calcula el nombre de mesos en els quals els membres de la llar han estat treballant durant l'any de referència, i d'altra banda el total de mesos en els quals teòricament aquests mateixos membres podrien haver treballat. Es calcula la ràtio i es determina si és inferior al 20%. A tall d'exemple d'aquest indicador, en una llar amb dos adults en el qual solament treballa un a jornada completa, la intensitat de treball seria del 50%; si treballen els dos a jornada completa la intensitat seria del 100%; si un dels adults treballa a mitja jornada i l'altre a jornada completa, la intensitat de treball seria del 75%.

1. ELS INFORMES DE CONJUNTURA 2013 I 2014

Iniciem aquest apartat d'informes de conjuntura amb alguns serrells de l'any 2013:

El primer és un treball de Càritas anomenat [Memoria de Empleo y Economía Social 2013](#). Tot i la seva modèstia, és un document interessant d'anàlisi del mercat laboral espanyol i, alhora, amb propostes per aproximar-se als processos de generació d'ocupació que, els propis autors, qualifiquen d'ocupació digna i, com a tal, una de les principals vies d'inclusió social. Un segon informe amb dades de 2013, també d'àmbit estatal, és el de la Fundación Encuentro que, amb el títol [Crisis de la crisis](#), ens parla d'una classe mitjana que es trenca i d'una pobresa i la desigualtat que es cronifica.

Acabam aquesta petita selecció d'informes referits a dades de 2013 amb el document de l'Organització Internacional del Treball (OIT) [Espanya. Creixement amb ocupació](#). És un volum més de la sèrie de "Estudis sobre el creixement amb equitat" que l'OIT va realitzant arreu. Potser allò més rellevant és que: a) S'argumenta que s'ha d'acabar amb la devaluació salarial i acabar amb la mentida que amb menys salari s'augmenta la productivitat. b) S'apunta que més del 60% dels sol·licitants d'ocupació han estat aturats per més d'un any i 42% durant més de dos anys, i s'adverteix que existeix un alt risc que moltes persones que cerquen ocupació abandonin el mercat laboral formal.

Iniciem la selecció de material de l'any 2014 amb un clàssic de Panorama Sociolaboral GADES0: l'informe de CCOO de les Illes Balears [Dades trimestrals del Mercat de Treball \(DTMT\)](#). En el corresponent al tercer trimestre de 2014 hi ha dues informacions prou importants:

1.- *"Es manté la destrucció notable d'ocupació temporal a temps complet, la qual, en termes agregats, hauria estat parcialment substituïda per ocupació temporal a temps parcial, i de l'altra, una pèrdua significativa de l'ocupació indefinida a temps complet en benefici de la flexibilitat laboral i de la precarietat, dos trets que són inherents als treballs fixos discontinus i als treballs a jornada parcial."*

2.- *"La davallada en el nombre de persones aturades registrades al SOIB té diverses causes i no sempre abandonar el registre d'aturats suposa transitar cap a l'ocupació. De fet, segons les dades proporcionades pel SOIB al llarg dels mesos de juliol, agost i setembre s'han produït un total de 19.488 baixes, de les quals solament un 32,5% han estat causades per una col·locació, mentre un majoritari 56,5% s'explica per una no renovació de la demanda. En resum, **només 3 de cada 10 baixes suposen una inserció laboral mentre una part important dels treballadors abandonen per desànim.**"*

Un dels informes de referència sobre conjuntura laboral és el [Butlletí Trimestral del Mercado de Trabajo del Observatori de les Ocupacions del SEPE](#). Aquest del tercer trimestre de 2014 és un bon document per contextualitzar les tendències dels mercats laborals autonòmics en el context del conjunt de l'Estat Espanyol.

Un altre dels nostres clàssics és la [Revista de Conjuntura Econòmica](#), que edita la Direcció General d'Economia i Estadística del Govern de les Illes Balears. En el número de novembre el que sembla més rellevant d'aquest informe és la informació sobre el cost laboral per treballador/a, que en el segon trimestre de 2014 a les Illes Balears se situa de mitjana en 2.321,36 euros, fet que suposa un descens d'un 0,8% respecte del mateix trimestre de 2013. Menys interessant és l'anàlisi del mercat laboral (que, per cert, reiteren mes rere mes tal com es pot observar en el número de febrer de 2015 de la publicació [El moment econòmic de les Illes Balears](#) centrat gairebé exclusivament en els registres administratius del SOIB i de la Tresoreria General de la Seguretat Social, sense reparar en el fenomen d'abandonament per desànim que abans s'ha comentat pel que fa a l'atur, i sobre les afiliacions a la Seguretat Social no repara en l'augment del treball a temps parcial.

Justament de treball a temps parcial parla l'[Anàlisi Randstad sobre l'ocupació a temps parcial](#). La conclusió és rotunda: **Augmenta el treball a temps parcial a Espanya durant 6 anys consecutius**. Val a dir que hi ha informacions que ens indiquen que la majoria del treball a temps parcial és involuntari. A tall de exemple, de la darrera EPA coneguda es pot deduir que [el 63% dels contractats a temps parcial prefereix una ocupació a jornada completa](#).

Centrant-nos en les Illes Balears, el [número 47 de Temes Socioeconòmics Gadeso](#) es centra en explicar l'evolució de les "noves formes de precarietat laboral i social", alhora que fa un balanç sociolaboral de l'any 2014. El títol és prou indicatiu de quines són les principals conclusions: "2011-2014: "Quatre anys d'aprofundiment en la precarietat laboral".

Acabam aquest apartat de conjuntura amb dos informes que ens indiquen tendències a tenir molt en compte. El mercat de treball de **les Illes Balears tenia l'any 2013 una taxa positiva d'entrades de mà d'obra procedent d'altres Comunitats Autònomes**. Vegeu l'informe del SEPE [Datos básicos de movilidad. Contratación y movilidad geográfica de los trabajadores en España. Datos 2013](#).

I l'altre -molt més recent- és el d'[Indicadors de l'empresa d'intermediació laboral InfoJobs del mes de gener de 2015](#). Tot i que els resultats fan referència als seus usuaris, no deixa de ser significatiu que el 55,3% de les ofertes d'ocupació publicades en el portal *InfoJobs* al gener sol·licitaven que el candidat tingués experiència laboral prèvia.

2. INFORMES MONOGRÀFICS

El primer monogràfic que comentam és un titulat [Els joves a les Illes Balears. Els joves que ni estudien ni treballen \(2013\)](#) publicat pel Observatori del Treball de les Illes Balears (OTIB). Entre la abundant informació sobre aquesta problemàtica destacarem que: Les Illes Balears, amb el 21,4%, se situen com la sisena comunitat autònoma amb la incidència més elevada de *ninis*, lleugerament per sobre de la taxa del conjunt d'Espanya (20,6%).

Un altre document de l' OTIB és el titulat [Les persones estrangeres en el mercat de treball de les Illes Balears \(2013\)](#). El més significatiu es la confirmació que **disminueix un any més el nombre de residents estrangers a les Illes Balears (-4,0%), fet que implica una incorporació inferior d'aquest col·lectiu al mercat laboral**. Tingui's en compte que aquest comportament demogràfic és un factor clau per a la disminució de l'atur registrat.

Tot seguit, incorporam dos informes que tractem, des de mirades diferents, la bretxa salarial entre dones i homes. Un d'UGT titulat [Trabajar igual Cobrar igual](#) que, amb dades de 2012, afirma que a Espanya, aquesta bretxa no només no es corregeix, sinó que la diferència en el guany mitjà brut anual de les dones respecte dels homes augmenta fins a situar-se en un 23,93 %. L'altre és el que la consultoria ICSA Grup en col·laboració amb escola de negocis EADA, titula [Diferencias retributivas entre sexos](#) i que calcula (dada de març 2014) que la retribució salarial de les dones és un 13% inferior a la dels homes.

Seguint amb la producció de ICSA Grup, té interès l'informe que tracta de l'[Impacto de la formación en las retribuciones](#). És una aportació més sobre la importància de la formació i la qualificació per a tenir una millor retribució salarial i una menor precarietat contractual. Tanmateix, resulta particularment interessant l'[Informe Anual de la Evolución Salarial 2007/2014](#). A tall d'exemple, se'ns informa que en el període analitzat, el grup de directius guanyà poder adquisitiu, mentre que els de comandaments intermedis i d'empleats perden capacitat de compra amb les seves retribucions salarials (pàgina 12).

Acabam les monografies amb una molt important: [L'anàlisi de la taxa de protecció d'atur](#) que, pel que fa referència a les Illes Balears ens informa que la taxa de protecció de la població aturada durant el conjunt de l'any 2014 va ser del 29,3% i que aquesta taxa va descendir en 6 punts en un any, i ha caigut 13,5 punts en relació a la de 2011.

3. INFORMES SECTORIALS

Dels informes sectorials triats, dos són de turisme. Un de la consultora PwC per encàrrec de la Càmera de Comerç de Mallorca titulat [Mallorca, más allá del sol y playa](#) que, tot i no incorporar cap anàlisi del mercat laboral, és una interessant aportació per tal d'abordar el problema de l'estacionalitat del turisme a Balears. L'altre és un treball d'EXCELTUR de gran importància: [Estudio del Impacto Económico del Turismo Baleares 2013 \(IMPACTUR\)](#).

Les principals conclusions d'aquest informe són:

- a) El volum de l'activitat turística al 2013 representà el 45% del total del PIB de Balears
- b) Aquesta activitat va generar un total de 153.059 llocs de treball (el 34,8% del total de l'ocupació d'aquell any).

Dit això, pensam que s'ha de fer la següent lectura d'aquesta darrera dada: Amb l'evolució d'aquesta ocupació turística en relació amb el PIB que es fa al mateix IMPACTUR hom pot afirmar que estem en una situació en la qual hi ha creixement del PIB, sense que hi hagi relació entre aquest creixement i un procés de creació d'ocupació equivalent. És a dir, el fet que el PIB turístic illenc hagi passat d' 11.403 milions d'euros l'any 2008 als 11.857 del 2013 (un augment del 4%) i que això hagi propiciat que només 119 persones més tinguessin una ocupació formal (no arriba al 0,5% d'increment) palesa una situació de creixement gairebé sense ocupació.

4. INFORMES DE PERSPECTIVES

Seguidament presentam una ampla selecció d'informes amb perspectives socioeconòmiques: Els primers son tres publicats pel Observatori de les Ocupacions del SEPE:

- 1) El [de perfils de l'oferta d'ocupació 2014](#)
- 2) El [d'activitats econòmiques amb tendència positiva en la contractació](#)
- 3) El [d'ocupacions amb tendència positiva en la contractació](#)

Val a dir que, pel que fa al mercat laboral illenc no hi ha canvis significatius en relació amb anys anteriors: els perfils de les ocupacions més demandades segueixen estant relacionats amb el turisme i els serveis a les empreses, mentre la demanda d'ocupacions i la contractació del sector industrial va a la baixa. En tots els casos i activitats econòmiques s'aprecien uns majors requeriments formatius.

Pel que fa a les [expectatives turístiques per 2015 d'EXCELTUR](#) referides a les Illes Balears, val a dir que són positives en quan a negoci, però no hi ha previsions d'ocupació laboral. Un altre informe amb bones expectatives econòmiques en general i en el sector turístic balear és el [Perspectivas Baleares 2015 de KPMG](#) que, malauradament, tampoc fa cap previsió de millora en el mercat laboral.

Tot seguit presentam un grup d'informes d'abast estatal amb un denominador comú: **Poca creació d'ocupació en el escenari immediat i el que, eventualment, es creï serà precari.** En aquest sentit, per una banda, l'[Estudi Manpower de Projecció d'Ocupació a Espanya](#) limita la possibilitat de creació d'ocupació entre 200.000 i 300.000 ocupacions l'any 2015. Per un altre costat, des de l'[Observatori Laboral de FEDEA](#) s'afirma que "és difícil que es compleixin les previsions del Govern de crear 622.400 noves ocupacions entre aquest any i el següent; i que, en cas que es complissin els millors pronòstics, **serien ocupacions precàries**". Pel que fa a l'[informe de 2015 del "Consenso Económico de PwC](#) abunda en la idea de que la majoria de l'ocupació que es creï serà precària.

Seguint amb les previsions de precarització laboral, ens trobam amb el treball [El futuro del empleo en España. Garantías para una recuperación inclusiva](#). Els autors de l'informe de FEDEA no s'están d'afirmar que "**la nova ocupació és molt precària**" i, el que resulta encara més preocupant, "l'atur de llarga durada afecta a

més de la meitat de la població aturada i segueix en augment". El capital humà d'aquestes persones s'ha depreciat enormement en procedir de molts de sectors en declivi i no tenir les qualificacions necessàries per ser resituats en altres ocupacions i sectors". En aquesta mateixa línia d'anàlisi està el treball de la Fundación BBVA-IVIE referit a 2014 i titulat [Crecimiento y competitividad. Los desafíos de un desarrollo inteligente](#) en afirmar que "els senyals positius necessiten reforçar-se amb **actuacions capaces de generar ocupació duradora i de qualitat**. El 45% de l'ocupació creada per empreses noves desapareix durant la crisi. La petita grandària de les companyies i la falta de formació llastren la seva productivitat".

Acabam aquest apartat de perspectives amb dos informes bastants contundents: A [Trabajar en 2033](#) de la consultoria PwC España, es pot llegir que Espanya no recuperarà el nivell d'ocupació prèvia a la crisi fins a 2033 i que en 20 anys hi haurà més autoocupació, més treball temporal i més pluriocupació. I a l'informe [Crecimiento con empleo](#) l'OIT pronostica que caldrà esperar fins a 2023 per restablir l'ocupació als nivells de 2007.

5. INFORME RECOMANAT

Des de **PSG** solem suggerir la lectura d'algun informe d'àmbit estatal, europeu o internacional que tingui relació directa o indirecta amb el món laboral i que, per les raons que siguin, no l'hem inclòs en els apartats anteriors d'aquesta publicació. En aquest número en recomanem tres relacionats amb la pobresa, l'exclusió social i la seva relació amb un mercat de treball que perd embranzida en la seva funció essencial d'inclusió social. Un és l'[Informe sobre exclusión y desarrollo social en Islas Baleares](#) de la Fundació FOESSA per a Càritas. És un document excepcional amb abundant informació sobre el procés d'empobriment de bona part de la ciutadania de les Illes Balears.

Els dos següents són de la Xarxa Europea de Lluita contra la Pobresa i l'Exclusió Social d'Espanya (EAPN en el acrònim de European Anti Poverty Network). Per una banda, l'[Informe sobre los Sistemas de Rentas Mínimas 2014](#) que, entre altres coses, palesa les insuficiències de l'actual sistema de protecció social associat al treball remunerat. Per l'altra, recomanem també el quart informe sobre [El estado de la pobreza](#), també imprescindible per apropar-se al fenomen de la pobresa laboral. No debades, els autors afirmen que "l'any 2013 hi havia un 11,7% de treballadors en situació de pobresa, la qual cosa ve a demostrar, una vegada més, **que no qualsevol treball protegeix de la pobresa**".

6. CONCLUSIONS I OPINIÓ DE LA FUNDACIÓ GADESO

→ A la recopilació d'informacions i anàlisis d'aquest número de **Panorama Sociolaboral GADESO** hem parat especial atenció en els aspectes qualitius de l'ocupació perquè, en afortunada expressió de l'EAPN, “**no qualsevol treball protegeix de la pobresa**”.

→ Les polítiques laborals i socials que s'han implantat per gestionar la crisi estan provocant la transformació dels mercats de treball desposseint-los de la seva acció inclusiva. Avui en dia tenir una ocupació (assalariada o autònoma) no garanteix una seguretat socioeconòmica a mig i llarg termini, ni tan sols és, en cada pic més casos, una “assegurança “contra el risc de pobresa i/o exclusió social.

→ Més enllà de si hi ha menys persones en els registres d'atur o si ha pujat l'estimació de població ocupada, la clau està en l'observació de l'evolució de l'indicador de “la “baixa intensitat de treball” i els efectes de la devaluació salarial i de les prestacions socials públiques. Del que es tracta és d'esmerçar la dinàmica de major empobriment de les famílies. Val a dir que, segons [l'informe del banc suís Julius Bear](#), Espanya és el país d'Europa on més famílies s'han empobrit amb la crisi.

→ La gairebé totalitat dels informes analitzats conclou que la precarietat laboral i social (la desprotecció per desocupació és força preocupant) s'imposa com a fórmula de sortida de la crisi. És la imposició d'un model social dual, amb les classes mitjanes cada pic més empobrides i amb una important extensió i extensió i agudització de les desigualtats.
